

Rahastanud Euroopa Liit
NextGenerationEU

Eesti
tuleviku heaks

VALGA VALLA TUULEPARGI SOTSIAALMAJANDUSLIKE MÕJUDE ANALÜÜS

Tööversioon (jaanuar 2026)

SISUKORD

SISUKORD	1
SISSEJUHATUS JA METODOLOOGIA	2
1 TUULEENERGEETIKA ARENDAMINE EESTIS.....	4
2 TUULEENERGEETIKA ARENDUSALA VALGA VALLAS.....	10
3 VALGA VALLA SOTSIAALMAJANDUSLIK ÜLEVAADE.....	12
3.1 ELANIKKOND JA ASUSTUS.....	12
3.2 OMAVALITSUSE SOTSIAALMAJANDUSLIK OLUKORD	14
4 TUULEPARGI MAJANDUSLIK MÕJU	20
5 ELANIKKONNA HOIAKUD	29
KOKKUVÕTE JA ARUTELU.....	30

SISSEJUHATUS JA METODOLOOGIA

Valga valla tuulepargi sotsiaalmajanduslike mõjude analüüsi objektiks on **kavandatav kuni 18 generaatoriga Herro tuulepark**.

Valga vald on omavalitsus Kagu-Eestis, mis piirneb Tõrva ja Otepää valdadega Valga maakonnas, Antsla ja Rõuge valdadega Võru maakonnas ning Läti Vabariigiga. Rahvastikuregistri andmetel elas vallas 1. jaanuari 2025. a seisuga ligi 15 000 inimest, neist üle 11 000 vallakeskuses Valga linnas. Omavalitsuse pindala on 745 km², mis teeb keskmiseks asustustiheduseks 20 inimest km² kohta. Tuleb aga arvestada, et nende kontsentratsioon on suurem Valga linnas, mujal on tegemist pigem hõredalt asustatud aladega.

Tuulepargi arendamiseks algatati Valga Vallavolikogu 25. oktoobri 2023 otsusega nr 81 kohaliku omavalitsuse eriplaneering. Ligikaudu 7400 ha suurune planeeringuala hõlmab Mustumetsa, Killinge, Kiviküla, Uniküla, Õruste, Tõlliste ja Sooru külade osi.

Ettevalmistamisel on eriplaneeringu (EP) asukoha eelvalikuala otsus koos keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruandega. Eelnõule ja aruandele on oma kooskõlastuse andnud kõik asjaomased valitsusasutused. Dokumendid on koostatud detailsusastmes, mis võimaldavad planeeringu kehtestamist esimeses etapis.

Planeeringu algataja ja kehtestaja on Valga Vallavolikogu, koostamise korraldaja Valga Vallavalitsus, planeeringu koostaja on AB Artes Terrae OÜ, KSH koostaja Lemma OÜ. Planeeringust huvitatud isik (arendaja) on Sunly Wind OÜ.

Tuulepark on olulise ruumilise mõjuga rajatis. KSH raames on hinnatud selle rajamisega kaasnevat olulist keskkonnamõju, sh looduskeskkonnale, kliimale, kultuuripärandile, inimeste tervisele, heaolule ja varale ning maastikule. Samuti on antud hinnang kumulatiivsetele mõjudele.

Omavalitsusele on läbimõeldud kaalutusotsuse tegemiseks vajalik igakülgne informatsioon, sh **tuulepargi võimalikud sotsiaalmajanduslikud mõjud, s.o mõjud elanikkonnale, ettevõtlusele ning omavalitsuse majandusele ja arengule**.

Täpsemalt on vastavalt lähteülesandele püstitatud järgmised **uurimisküsimused**:

1. Milline on tuuleenergeetika arendamise olukord riigis?
2. Milline on kavandatava tuulepargi majanduslik mõju?
3. Millised on Valga valla ja pargi mõjualasse jäävate elanike hoiakud?

Sotsiaalmajandusliku mõju analüüs viidi läbi kahes etapis: 1) andmeanalüüs sekundaarandmete alusel ja 2) elanikkonna arvamusel väljaselgitamine. Järgnevalt on välja toodud analüüsi koostamise metodoloogilised lähtealused (Tabel 1).

Analüüsiraporti ülesehitus järgib uurimisküsimusi. Esimeses peatükis antakse ülevaade tuuleenergeetika arendamisest Eestis. Teine keskendub Valga valla, kolmas arendusala iseloomustamisele. Neljandas peatükis tuuakse välja tuulepargi majanduslikud mõjud ja viiendas elanikkonna hoiakud.

Tabel 1. Sotsiaalmajandusliku analüüsi metodoloogilised lähtealused

UURIMISKÜSIMUS	UURIMISÜLESANNE	MEETOD
Milline on tuuleenergeetika arendamise olukord riigis?	Ülevaade tuuleenergeetika arengutest Eestis (võimsused, paiknemine)	Sekundaarandmete analüüs (Keskkonnaportaali info tuuleenergeetika kohta, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni info olemasolevate parkide kohta)
	Ülevaade Eesti tuuleenergeetika arengu eesmärkidest	- Dokumendianalüüs (Eesti Energiamaanduse arengukava) - Ekspertintervjuud (Kliimaministeerium, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon)
Milline on kavandatava tuulepargi majanduslik mõju?	Arendusala kirjeldus	GIS-analüüs (ruumiandmed planeeringu koostajalt)
	Ülevaade rahvastikuarengutest	Sekundaarandmete analüüs (Rahvastikuregister)
	Ülevaade Valga valla sotsiaalmajanduslikust olukorrast	Sekundaarandmete analüüs (Eesti Statistikaamet, Eesti Maksu- ja Tolliamet, Rahandusministeerium)
	Ülevaade Valga valla ettevõtluspotentsiaalst	- Kaardianalüüs (Maa- ja Ruumiameti kaardirakendus) - Dokumendianalüüs (Tööstusalade analüüs, Kagu-Eesti tööstusalade uuring jt) - Intervjuud valla ettevõtete esindajatega
	Ülevaade tuulepargi rajamisega kaasnevatest töökohtadest	Intervjuu tuuleparkidele hooldusteenust osutava ettevõtte esindajaga
	Analüüs tuulepargi rahalisest mõjust elanikele ja omavalitsuse eelarvele	- GIS-analüüs - Tuulepargi arendaja info võimsuste jms kohta - Dokumendianalüüs (Keskkonnatasude seadus, info tuulikute parameetrite kohta)
	Hinnang kinnisvara väärtuse võimaliku muutuse kohta	- Maa- ja Ruumiameti kinnisvaratehingute info - Teaduskirjandus
	Ülevaade elanike hoiakutest tuulepargi osas	Täpsustamisel
Millised on vLga valla ja pargi mõjualasse jäävate elanike hoiakud?	Võimalikud leevendus- ja kompensatsioonimeetmed	Täpsustamisel

Analüüsi on Valga Vallavalitsuse tellimusel koostanud OÜ Cumulus Consulting. Analüüsi koostamist kaasrahastati Euroopa Liidu vahenditest.

1 TUULEENERGEETIKA ARENDAMINE EESTIS

Eesti esimene kolme tuulikuga tuulepark rajati 2002. aastal Virtsus. Praegu asuvad suuremad tuulepargid maismaal Tootsis, Narvas, Paldiskis, Saardes ja Aulepas.

2025. a alguse seisuga oli Eestis 38 tuuleparki u 716/694 MW suuruse koguvõimsusega (Tabel 2). Potentsiaalselt saaks sellise võimsusega toota aastas u 2 TWh elektrienergiat (tuuliku koormusteguri¹ 35% juures). Niisiis võiks selline võimsus ära katta ligikaudu veerandi Eesti aastasest elektritarbest (2024. a oli see 8,4 TWh). Tegelikult katavad taastuvenergia allikad aastasest tarbimisest u 42% ehk 3,4 TWh. Seejuures ligikaudu kolmandik sellest tuli tuuleenergiast (u 1,2 TWh)²³.

Tabel 2. Ülevaade tuuleparkidest (Keskkonnaportaali)

Olukord	Selgitus	Hinnanguline võimsus (MW)	Osakaal
Olemasolev võimsus	Eesti võrgus olev tuuleenergia võimsus seisuga 5.2025	694	12%
Kehtestatud planeeringute võimsus	Planeeringud, mille menetlus on lõppenud ning mille alusel on võimalik alustada ehitus- või arendustegevustega	317	6%
Lõppfaasis planeeringute võimsus	Planeeringud, mis on jõudnud vastuvõtmise või avaliku väljapaneku järgsete muudatuste faasi ning liiguvad kehtestamise suunas	405	7%
Töös olevad planeeringud	Varasemas etapis olevad planeeringud, sh algatatud, eskiisi koostamise või kooskõlastamise järgus olevad	4190	75%
Kokku		5606	100%

Tuuleparkide võimsusele on kaks erinevat vaadet – planeeritud ja hinnanguline (Tabel 3). Keskkonnaportaalis kasutatakse tuuleenergia puhul planeeritud võimsuse ja hinnangulise võimsuse mõisteid, andmaks ülevaadet tuuleparkide arengust ja potentsiaalset Eestis. Nende kahe näitaja erinevus seisneb järgmises:

- Planeeritud võimsus viitab sellele tuuleenergia koguvõimsusele, mida arendajad on ise Keskkonnaministeeriumile esitatud intervjuude ja uuringute põhjal teada andnud. See näitaja kajastab arendajate endi nägemust ja kavatsusi tuuleparkide rajamisel ning hõlmab projekte, mille realiseerumise tõenäosusele on arendajad andnud hinnangu "kõrge". Seega peegeldab planeeritud võimsus potentsiaalseid projekte, mis on arenduses ja millel on hea väljavaade valmida.
- Hinnanguline võimsus on Keskkonnaagentuuri poolt koostatud arvutus, mis põhineb maatoimingutel ehk kinnistusraamatu andmetel. See võimsus arvutatakse olemasolevate planeeringute ja maaüksuste põhjal, mis on määratud tuuleenergeetika arendamiseks sobivaks. Arvutustes võetakse arvesse ka Maa- ja Ruumiameti Eesti topograafia andmekogu ning Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni koondatud informatsiooni. Hinnanguline võimsus annab seega

¹ Tuulegeneraatori koormustegur (inglise keeles *load factor* või *capacity factor*) näitab, kui palju elektrienergiat tuulik tegelikult toodab teatud aja (tavaliselt aasta) jooksul, võrreldes selle maksimaalse teoreetilise toodanguga, kui see töötaks kogu aja oma täisvõimsusel ehk nimivõimsusel.

² ERR-i artikkel „Analüüs: Eesti on vaikselt loobumas 100 protsenti taastuvelektri eesmärgist“: [LINK](#)

³ Keskkonnaportaali: [LINK](#)

objektiivsema ülevaate sellest, milline tuuleenergia potentsiaal riigis teoreetiliselt olemasolevate planeeringute alusel on.

Mõlemad näitajad on olulised, andes pildi tuuleenergeetika hetkeseisust ja tulevikuväljavaadetest Eestis. Tihti on hinnanguline võimsus planeeritud võimsusest väiksem, sest see kajastab pigem maatoimingute ja planeeringute tegelikku seisust, mitte arendajate kõiki esialgseid kavatsusi.

Tabel 3. Ülevaade planeeritud ja hinnangulistest võimsustest (Keskkonnaportaal)

Planeeringu liik	Planeeritud võimsus (MW)	Hinnanguline võimsus (MW)
Olemasolev	716	694
Detailplaneering	2095	2095
Üldplaneering	571	554
Eriplaneering	3357	2262
Kokku	6739	5606

Enim kavandatakse tuuleparke eriplaneeringutega – planeeritud võimsus kokku 3357 MW (Tabel 4). Seejuures kehtestatud eriplaneeringud moodustavad sellest üksnes 6% ehk 217 MW. Kokku on kehtestatud planeeringutega kaetud 460 MW, mis moodustab kogu planeeritud võimsusest (6023 MW) veidi alla 8%. **See on maht, mille elluviimine on realistlik.** Muudes etappides planeeringute kohta hinnangute andmiseks tuleks neid kõiki ükshaaval analüüsida ja ka siis oleks tulemus ebatäpne.

Tabel 4. Ülevaade planeeritud ja hinnangulistest võimsustest planeeringuliikide kaupa (Keskkonnaportaal)

Menetlusetapp	Planeeritud võimsus (MW)	Planeeritud võimsus menetlusetappide lõikes	Hinnanguline võimsus (MW)	Hinnanguline võimsus menetlusetappide lõikes
Üldplaneeringud				
ÜP ja KSH eelnõu avalikustatud	297	52%	43	8%
Heakskiitmiseks esitatud	131	23%	281	51%
Heakskiidetud	0	0%	14	3%
ÜP vastu võetud ja avalikustatud	0	0%	0	0%
Kehtestatud	143	25%	216	39%
Üldplaneeringud kokku	571	100%	554	100%
Detailplaneeringud				
Menetluses	1995	95%	1995	95%
Kehtestatud	100	5%	100	5%
Detailplaneeringud kokku	2095	100%	2095	100%
Eriplaneeringud				
Algatatud	616	18%	576	25%
LS + KSH programm avalikustatud	423	13%	460	20%
Eelnõu + KSH avalikustatud	246	7%	173	8%
Eelnõu + KSH kooskõlastamisele esitatud	1002	30%	518	23%
Eelnõu + KSH kooskõlastatud	173	5%	86	4%
Vastu võetud	680	20%	232	10%
Kehtestatud	217	6%	217	10%
Eriplaneeringud kokku	3357	100%	2262	100%

Tuulikute karakteristikud on ajas muutunud. Suurenenud on nii võimsus kui mastide kõrgus (Tabel 5). Üle 15 aasta vanuste arenduste puhul on tuuliku keskmine võimsus 2,2 MW, uute puhul aga kaks korda suurem.

Tabel 5. Tuulikute karakteristikud vanuse lõikes (Keskkonnaportaal)

Arenduse vanus	Võimsus (MW)	Osakaal koguvõimsusest	Tuulikute arv (tk)	Osakaal koguarvust	Tuuliku keskmine võimsus (MW)
Alla 5 aasta	405	57%	76	36%	5,3
5–10 aastat	44	6%	20	9%	2,2
11–15 aastat	148	21%	63	30%	2,3
Üle 15 aasta	119	17%	54	25%	2,2
Kokku	716	100%	213	100%	3,4

Kõige enam on tuulikuid Pärnu maakonnas – 83 (sisaldab ka viimati avatud Sopi-Tootsi tuulepargi andmeid), tuulikuid leidub 15 maakonnast kuues (Tabel 6).

Tabel 6. Tuulikute jaotus maakonniti seisuga 5.2025 (Keskkonnaportaal)

Maakond	Võimsus (MW)	Tuulikute arv (tk)	Tuuliku keskmine võimsus (MW)
Harju maakond	63	26	2,4
Ida-Viru maakond	135	40	3,4
Lääne maakond	57	19	3,0
Lääne-Viru maakond	72	27	2,7
Pärnu maakond	372	83	4,5
Saare maakond	17	18	0,9
Kokku	716	213	3,4

Sopi-Tootsi tuulepark on esimene Valga valda kavandatavaga samaväärne tuulepark ja see on alles äsja kasutusse võetud. Tulenevalt lühikesest kasutusajast ei ole seda võimalik aluseks võtta piirkondlike ja kogukondlike sotsiaalmajanduslike mõjude hindamise referentsina Valga vallale, kuna usaldusväärsete andmete kogumiseks ei ole pargi tegevusperiood olnud piisav.

Tabel 7. Ülevaade viimasel 5 aastal valminud arendustest Eestis (Keskkonnaportaal)

Omaavalitsus	Arendus	Arendaja	Tuulikute vanus	Tuulikute arv	Võimsus (MW)	Tuuliku keskmine võimsus (MW)
Lüganuse vald	Purtse hübriidjaam	Enefit Green AS	2	5	21	4,2
Lüganuse vald	Aidu	Eleon	1	17	75	4,4
Viru-Nigula vald	Varja I etapp (Purtse)	Eesti Ühistuenergia OÜ	5	5	10	2,0
Viru-Nigula vald	Aseri	Utilitas Wind OÜ	2	2	5	2,5
Põhja-Pärnumaa vald	Sopi-Tootsi tuulepark	Enefit Green AS	1	38	255	6,7
Saarde vald	Saarde	Utilitas Wind OÜ	2	9	39	4,3
Kokku				76	405	5,3

Järgmise 15 aasta jooksul sõltub tuuleenergia areng mitmetest teguritest, alates tehnoloogilistest uuendustest kuni poliitiliste ja majanduslike otsusteni.

Eestis on senini rakendatud kahte toetus skeemi. Veel leidub osaliselt taastuenergia lahendusi, kus on kasutusel fikseeritud toetusmäär 53,7 eurot MW/h kohta. Toetus skeem kehtis 12 aastat alates tootmise algusest ja on enamjaolt läbi (selle alusel rajatud suuremad pargid rajati 2009. ja 2010. aastal – mõni väiksem lahendus saab veel toetust selle skeemi alusel.

Praegu on kasutusel vähempakkumised – riik ostab arendajalt madalaimat hinda (kui elektri börsihind on sellest madalam, maksab riik vahe kinni, kõrgema börsihinna puhul teenib arendaja rohkem tulu). Toetust makstakse sarnaselt eelmisele skeemile 12 aasta vältel. Senini on läbi viidud viis vähempakkumist⁴. Esimestel vähempakkumistel domineerisid selgelt päikesepargid, tuulepargid on valdavaks saanud viiendal vähempakkumiste ringil. Toetusmäär on järk-järgult vähenenud. 2019. aastal varieerus pakutud toetusmäär vahemikus 58–69 EUR/MWh, 2023. aastal vahemikus 21–39 EUR/MWh.

Sopi-Tootsi tuulepark on rajatud turutingimustel, vähempakkumisel osaletud ei ole. Seda võimaldas Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni (ETEA) hinnangul laenuraha odavus, s.o madalad intressikulud. Tuuleparkide rajamise määrab *CapEx*⁵. Kui raha kaasamine (laen) on kallis, on tarvis toetust, odavama laenuraha (s.o madalamate intressidega laen) puhul on võimalik tuuleparke ka ilma toetuseta rajada. Riiklik subsiidium Eestis ei ole piisavalt suur, et ainuüksi selle baasil parki rajada. Pigem aitab see pangalt parema laenuintressi saada.

Oluline on mõista erinevust tuuleenergiast ja fossiilsetest kütustest (põlevkivi) elektri tootmise erinevust. Nimelt moodustab fossiilsete allikate puhul kütus u 80–90% elektri hinna maksumusest, tuuleparkide puhul on olukord teistsugune – peamiseks elektri hinna (samuti u 80–90%) komponendiks on rajamiskulu. Hilisemad käitamiskulud on märksa tagasihoidlikumad.

Ette on valmistamisel kuues vähempakkumine, mis eelduste kohaselt jääb viimaseks. Kavas on hankida 1 TWh võimalusega suurendada seda 2 TWh-ni. Meretuuleparke see ring ei hõlma, neile on kavas ette valmistada finantsinstrument, mis võimaldaks soodsamatel tingimustel pikaajalist laenu saada.

Kliimaministeeriumi hinnangul tagab tõenäoliselt soodsaima elektri hinna, kui bilansis on 60–75% taastuvaid allikaid. Praegune seis on 40–45%, kuuenda vähempakkumisega on soovitud tasemeni jõudmine realistlik. See tähendab, et sealt edasi rajatakse tuuleparke üksnes turutingimustel.

Järgmistel aastakümnetel on tuuleenergeetika arendamine Eestis olulise tähtsusega, täitmaks riiklikke ja rahvusvahelisi kliimaeesmärke. Kui praegu on Eesti tuuleparkide koguvõimsus u 700 MW, siis järgmise 10–15 aasta jooksul prognoositakse märkimisväärset kasvu, mille tulemusena võiks tuuleenergia koguvõimsus ulatuda enam kui 3 000 megavatini, s.o ligikaudu pool praegu planeeritavast võimsusest.

⁴ Vähempakkumiste info: [LINK](#)

⁵ *Capital expenditure* ehk kapitalikulu – põhivara investeeringud

Energiamajanduse arengukava aastani 2035 (ENMAK)⁶ koostamine algatati juba 2021. aastal. Arengukava üldeesmärgiks on, et Eesti energiamajandus tagab energiasjulgeoleku, kasvatab riigi konkurentsivõimet ja suunab puhta energiaga majandusele üleminekut.

2025. aasta septembris on menetluses arengukava versioon seisuga 15.07.2025. **Selles on loobutud eesmärgist, et alates 2030. aastast toodetakse 100% Eesti aastasest sisemisest elektritarbimise kogusest taastuvatest allikatest.** Arengukava toob välja, et seoses uute taastuvelektri projektide edasi liikumise kiirusega ei ole elektrienergia summaarse lõpptarbimise 100% mahus taastuveni energiaga katmise saavutamine turupõhiselt 2030. aastaks realistlik, kuid sõltuvalt tarbimisest võib see osutuda võimalikuks aastaks 2035. Samas ambitsioon toota 100% taastuvelektrit säilib ning on turupõhine – see saavutatakse siis, kui tehnoloogiad on toetusteta konkurentsivõimelised (mida prognoositakse juhtuma 2030.–2035. aastatel). Põhilised instrumendid eesmärgi saavutamiseks on läbiviidav taastuvelektri vähempakkumine, finantsinstrumendid, pikaajalised elektri ostulepingud ning regulatsiooni aja- ja asjakohasena hoidmine, s.t planeerimis- ja loamenetluste kiirendamine.

Arengukavas sedastatakse, et tuule- ja päikeseelektri tootmisseadmed üksinda pidevalt aastast elektrienergia vajadust katta ei suuda. Selleks, et elektri varustuskindlus oleks tagatud, on Eestisse vaja piisavas mahus juhitavaid võimsusi. Ligikaudu pool sellisest juhitavast võimsusest peab olema kiirelt üles või alla reguleeritav.

Eesti ambitsiooniks on seatud katta elektrienergia tarbimine hiljemalt aastaks 2040 puhta elektrienergiaga, seejuures kliimanetraalne energiatootmine aastaks 2050 tuleb saavutada turupõhiselt. Leitakse, et eelkõige taastuvelektri tootmisseadmete rajamine aitab elektrienergia hinda naaberriikidega võrdluses konkurentsivõimelisemana hoida. **Möödikuna on sätestatud, et 2035. aastaks moodustab puhas energia enam kui 80% elektri lõpptarbisest (2023. a oli see 32%).**

ENMAK-i järgi on aastani 2035 tehtavad suuremad investeeringud hinnanguliselt järgmised:

- Peamiselt turupõhiselt rajatavad taastuveni energia tootmisvõimsused (maismaa-tuulepargid 1300–1800 MW maksumusega u 1,33 mln EUR/MW, meretuulepargid 0–1000 MW maksumusega u 2 mln EUR/MW, päikesepargid 390–790 MW maksumusega u 0,26 mln EUR/MW) erainvesteeringute, otseostulepingute ja 2025. aastal väljakuulutatava vähempakkumise tulemusel
- Salvistus (1000–1300 MW maksumusega u 1 mln EUR/MW); sagedusreserv (600–1000 MW maksumusega 0,5–1,3 mln EUR/MW)
- Eesti-Läti neljas välisühendus 500 MW aastaks 2033 (otsus 2027 maksumusega 1,2–2 mlrd eurot, millest Eesti osa 0,6–1 mlrd eurot)
- Eesti-Soome välisühendus 700 MW (Estlink3) aastaks 2035 (otsus 2027 maksumusega u 1,5 mlrd eurot, millest Eesti osa u 0,75 mlrd eurot)
- Kaug-, lokaal- ja kohtkütteseadmete renoveerimine või asendamine puhta energiaga 11,3 TWh (sh 2,4 TWh soojuspumbad) ja muude kütustega 3,2 TWh (sh tööstuses kasutatavad kütused, jäätmed) maksumusega u 1 mlrd eurot

⁶ [LINK](#)

- Vajalikud investeeringud gaasivõrgu toimimise tagamiseks u 93 mln eurot

Planeerimisprotsessid maakondades ja omavalitsustes on toimunud erinevas tempos. Omavalitsuste poliitiline valmisolek ja arendajate huvi on olnud samuti erinevad. Asukoha valikuteguriteks on muuhulgas asustustihedus ja ligipääsetavus, samuti julgeolekukaalutlused, mis välistavad arendused teatud piirkondades.

Olemasolev arenduste fookus on koondunud peamiselt kahte maakonda – Lääne-Virumaa ja Pärnumaa (Tabel 8). Valga maakonna osatähtsus kogu Eesti vaates on eeldatavalt tagasihoidlik. Olemasolev võimsus puudub. Planeeritud võimsus (403 MW) saaks moodustama 6% ning planeeritav hinnanguline võimsus (187 MW) 3% Eesti koguvõimsusest vastava kategooria alusel.

Neljas maakonnas (Hiiu, Põlva, Tartu ja Võru) ei ole olemas ega ka planeeringumenetluses ühtegi tuuleparki.

(Suur)saarte puhul tuleb arvestada, et nende ümbruskonda on kavandamisel mitmeid meretuuleparke (kokku 12), mis otsustatakse hoonestusloa menetluste käigus⁷.

Tabel 8. Ülevaade tuuleparkide arendustest maakondade lõikes (Keskkonnaportaal)

Maakond	Olemasolev + planeeritud võimsus	Olemasolev + hinnanguline võimsus	Olemasolev võimsus (MW)	Planeeritud võimsus (MW)	Hinnanguline võimsus (MW)
Harju maakond	1%	1%	63		
Hiiu maakond	0%	0%			
Ida-Viru maakond	13%	12%	135	710	546
Jõgeva maakond	0%	2%		1	137
Järva maakond	14%	12%		931	673
Lääne maakond	4%	2%	57	182	72
Lääne-Viru maakond	23%	31%	72	1 486	1 648
Pärnu maakond	28%	22%	372	1 486	850
Põlva maakond	0%	0%			
Rapla maakond	8%	8%		524	439
Saare maakond	0%	0%	17		
Tartu maakond	0%	0%			
Valga maakond	6%	3%		403	187
Viljandi maakond	4%	6%		300	360
Võru maakond	0%	0%			
Kokku	100%	100%	716	6 023	4 912

⁷ Info Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti kodulehel: [LINK](#)

2 TUULEENERGEETIKA ARENDUSALA VALGA VALLAS

Eriplaneeringu ala hõlmab Valga valla Mustumetsa, Killinge⁸, Kiviküla, Uniküla, Õruste, Tõlliste ja Sooru külade osasid (Joonis 1). Planeeringuala suurus on ligikaudu 7400 ha. **Tuulepargi mõjuala** (3 km raadius lähimast tuulikust) on mõnevõrra laiem. **Valga vallast** on tervikuna või osaliselt puudutatud Killinge, Kiviküla, Lota, Mustumetsa, Sooru, Tinu, Tõlliste, Uniküla ja Õruste küla ning Õru alevik. Mõjuala ulatub ka **Tõrva valla** territooriumile, puudutatud on Alamõisa, Jõgeveste, Kalme, Kulli, Piiri, Puide, Ransi, Soe ja Soontaga küla ning Hummuli alevik.

Kokku on alale kavandatud kuni 18 tuulikut tipukõrgusega kuni 270 m. Tuulikute positsioonid on planeeringu käigus kindlaks määratud ja ka asjaomaste riigiasutustega kooskõlastatud. See tähendab, et on üsna täpselt võimalik välja arvestada eluhoonete arv, mida tuulikute talumistasu arvestuses aluseks võtta – 3 km raadiusesse jääb 277 elu- ja ühiskondlikku hoonet. Seejuures tuleb arvestada, et osade puhul on tegemist korterelamutega. See tähendab, et eluruumide arv on suurem. Kokku on mõnest tuulikust 3 km kaugusel 21 korterelamut, kus on kokku 294 korterit (sisaldab ka korteriomandeid, mis ei ole eluruumid – näiteks raamatukogu vms). **Seega tuleb arvestada, et potentsiaalne talumistasu kuulub jagamisele kuni u 550 eluruumi vahel.**

Tuulepargi põhivõrguga ühendamiseks on planeeringus ette nähtud kolm alternatiivi:

- Õru-Tsirguliina vahelisel lõigul rajatakse 330 kV õhuliinile liitumiseks uus alajaam (kaks võimalikku asukohta).
- Planeeringuala lõunanurgas paiknevalt 110 kV õhuliinile rajatakse uus alajaam.
- Planeeringualast väljaspool asuva Tsirguliina 330 kV alajama lähedusse rajatakse uus alajaam.

Uue alajama hinnanguline suurus on 200 x 200 m.

Kõik potentsiaalsete liitumiste alternatiivid on kavandatud maakaablite, mitte õhuliinidena. See tähendab 1+1 m laiust kaitsevööndit, millele kehtivad ehituspiirangud, samuti ei lubata sinna kõrghaljastust.

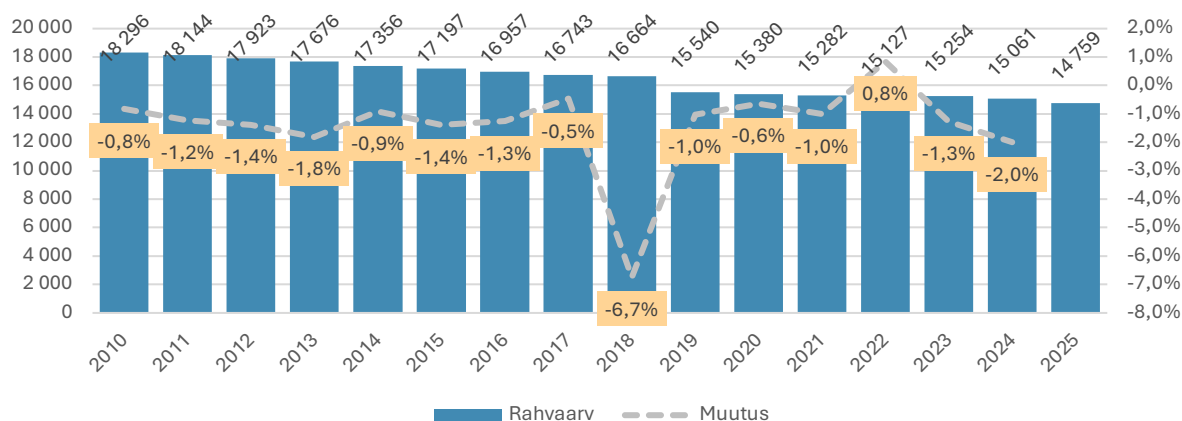
Lisaks ühendusele põhivõrguga on vastavalt Elektriturseadusele piisava tarbimismahu korral rajada **otseliin(id)**. Seejuures on oluline, et varem kehtinud 6 km kauguse piirang enam ei kehti. Praeguses arendusetapis ei ole konkreetseid suurtarbijaid teada, kellele liini rajamine otstarbekas oleks. Samas ei välista see otseliini rajamist tulevikus.

⁸ Planeeringuala küll hõlmab Mustumetsa ja Killinge külade territooriume, kuid tuulikute positsioone neis ei ole.

3 VALGA VALLA SOTSIAALMAJANDUSLIK ÜLEVAADE

3.1 Elanikkond ja asustus

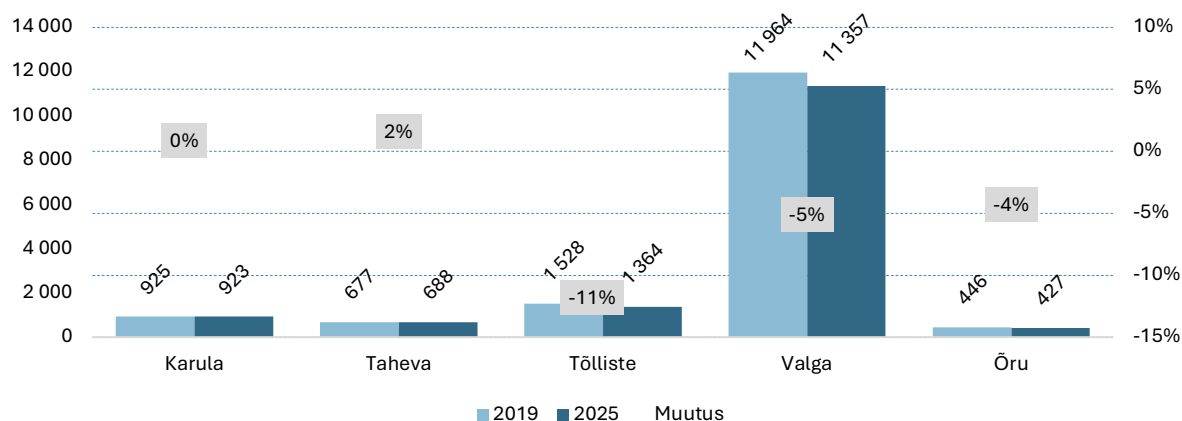
Rahvastikuregistri andmetel elas Valga vallas seisuga 1.01.2025 kokku 14 759 elanikku (v.a 163 kohaliku omavalitsuse täpsusega registreeritud elanikku) (Joonis 2). Viimase 15 aasta vältel on elanikkond kahanenud (v.a 2022) – aastakeskmise kahanemine on olnud 1,3%. Viimased viis aastat on üldjoontes stabiilsed olnud.

Joonis 2. Elanikkonna dünaamika Valga vallas 2010–2025 (Rahvastikuregister)

Piirkondade vaates on elanikkonna dünaamika võrreldes 2019. aastaga olnud erisuunaline (Joonis 3). Elanikke on enim kaotanud Tõlliste (-11%), Valga (-5%) ja Öru (-4%) piirkonnad. Karula ja Taheva piirkonna rahvaarv on püsinud stabiilsena.

Enam kui kolmveerand valla rahvastikust elab Valga linnas.

Joonis 3. Elanikkonna muutus piirkondades 2019 ja 2025 (Rahvastikuregister)

Tuulepargi arendus paikneb viie asustusüksuse territooriumil, kus elab kokku 400 elanikku. Valga vallas jääb kuni 3 km mõjualasse viis asutusüksust 241 elanikuga ning kuni 6 km mõjualasse lisaks veel seitse asutusüksust rahvaarvuga 695 elanikku (kõik kuni 6 km mõjualasse jäävate asustusüksuste elanike elukohad ei jää siiski vähem kui 6

km kaugusele lähima tuulegeneraatori positsioonist) (Tabel 9). Mõjupiirkonna rahvaarv on möödunud kuue aasta jooksul kahanenud 132 elaniku võrra ehk 9%.

Tabel 9. Elanikkonna ülevaade mõjupiirkonna asustusüksustes Valga vallas 1.01.2025 (Rahvastikuregister)

Katvus	AÜ kood	AÜ	0–6	7–18	19–64	65+	KOKKU
Territoorium	3180	Kiviküla	1	2	9	1	13
Territoorium	7738	Sooru küla	8	19	113	62	202
Territoorium	8491	Tõlliste küla	1	6	60	21	88
Territoorium	8696	Uniküla	0	2	19	7	28
Territoorium	9713	Õruste küla	4	6	40	19	69
3 km	3087	Killinge küla	0	0	5	0	5
3 km	4530	Lota küla	2	5	24	9	40
3 km	5096	Mustumetsa küla	0	0	0	1	1
3 km	8248	Tinu küla	0	0	4	1	5
3 km	9710	Õru alevik	18	29	108	35	190
6 km	2137	Jaanikese küla	6	8	44	30	88
6 km	5881	Paju küla	2	2	25	16	45
6 km	6365	Priipalu küla	0	4	21	11	36
6 km	6786	Rampe küla	1	5	35	21	62
6 km	7801	Supa küla	2	5	20	13	40
6 km	8365	Tsirculiina alevik	21	56	203	99	379
6 km	9699	Õlatu küla	0	11	22	12	45
Kokku		17 asustusüksust	66	160	752	358	1336

Tõrva vallas jääb kuni 3 km mõjualasse neli asustusüksust 414 elanikuga ning kuni 6 km mõjualasse lisaks veel kuus asustusüksust rahvaarvuga 441 elanikku (Tabel 10).

Tabel 10. Elanikkonna ülevaade mõjupiirkonna asustusüksustes Tõrva vallas 1.01.2025 (Rahvastikuregister)

Katvus	AÜ kood	AÜ	0–6	7–18	19–64	65+	KOKKU
3 km	1171	Alamõisa küla	2	12	44	18	76
3 km	1905	Hummuli alevik	7	28	149	71	255
3 km	6824	Ransi küla	3	4	17	7	31
3 km	7654	Soe küla	3	4	27	18	52
6 km	2264	Jõgeveste küla	12	12	82	39	145
6 km	2623	Kalme küla	3	3	50	26	82
6 km	3596	Kulli küla	2	4	30	13	49
6 km	6186	Piiri küla	6	12	35	15	68
6 km	6408	Puide küla	4	7	44	12	67
6 km	7730	Soontaga küla	1	2	17	10	30
Kokku		10 asustusüksust	43	88	495	229	855

Kokku elab kuni 3 km kaugusel tuulepargist u 1000 inimest ning kuni 6 km kaugusel tuulepargist u 2000 inimest (Tabel 11). **Seega on potentsiaalselt mõjutatute hulk märkimisväärne.**

Tabel 11. Elanikkonna ülevaade mõjupiirkonnas kokku 1.01.2025 (Rahvastikuregister)

Katvus	0–6	7–18	19–64	65+	KOKKU
Territoorium	14	35	241	110	400
Mõjuala kuni 3 km	35	82	378	160	655
Mõjuala kuni 6 km	60	131	628	317	1136
Kokku	109	248	1247	587	2191

3.2 Omavalitsuse sotsiaalmajanduslik olukord

Valla eelarvepositsioon

Valga valla põhitegevuse tulude maht oli 2024. aastal ligi 29 miljonit eurot (Tabel 12). Valla põhitegevuse maht on möödunud kuue aasta jooksul suurenenud 26% võrra, kulud on kasvanud tuludest aeglasemas tempos (19%). Viimaste aastate põhitegevuse tuleml on olnud 2,5–3,9 miljonit eurot (10%–14% põhitegevuse tuludest), mis on Eesti keskmisest parem näitaja – Eesti omavalitsuste keskmine põhitegevuse tuleml moodustas 2024. aastal 9% põhitegevuse tuludest.

Valla võlakohustused olid 2024. a lõpu seisuga 9,3 miljonit eurot. Perioodi 2019–2024 jooksul on võlakohustuste suurus jäänud samale tasemele. 2024. a lõpu seisuga oli valla netovõlakoormus 14%, mis on oluliselt madalam Eesti omavalitsuste keskmisest (36%).

Perioodil 2019–2024 on Valga vald investeerinud põhivarasse ligi 25 miljonit eurot. Investeeringute kogumahust 58% on olnud võimalik teha sihtfinantseeringute toel (Eesti omavalitsustes keskmiselt 29%).

Tabel 12. Valga valla finantsnäitajad (Rahandusministeerium)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Põhitegevuse tulud	22 849 000	22 610 000	22 699 000	24 879 000	27 727 000	28 718 000
Põhitegevuse kulud	20 805 000	20 474 000	20 963 000	22 325 000	24 470 000	24 736 000
Põhitegevuse tuleml	2 044 000	2 136 000	1 735 000	2 554 000	3 257 000	3 982 000
Tuleml osakaal tuludest	9%	9%	8%	10%	12%	14%
Põhitegevuse tulud elaniku kohta	1 470	1 470	1 485	1 645	1 818	1 907
Põhitegevuse tuleml elaniku kohta	132	139	114	169	214	264
Võlakohustused aasta lõpu seisuga	10 096 000	13 152 000	12 217 000	11 464 000	11 091 000	9 303 000
Likviidsed varad aasta lõpu seisuga	1 734 000	4 249 000	5 126 000	4 167 000	5 334 000	5 324 000
Netovõlakoormus (eurodes)	8 363 000	8 903 000	7 091 000	7 297 000	5 756 000	3 978 000
Netovõlakoormuse %	36,6%	39,4%	31,2%	29,3%	20,8%	13,9%
Võlakohustused elaniku kohta	650	855	799	758	727	618
Põhivara soetus	5 342 000	7 073 000	3 135 000	3 411 000	3 985 000	1 629 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	1 351 000	5 196 000	1 999 000	2 260 000	2 553 000	826 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	80 000	373 000	294 000	128 000	1 400 000	64 000
Põhivara soetus elaniku kohta	349	484	224	234	353	112

Valla netovõlakoormuse individuaalne piirmäär on 100% põhitegevuse tuludest (2024. a eelarve täitmise põhjal) ja sellest lähtuv maksimaalne netovõlakoormus ligi 29 miljonit eurot. Likviidsete varade maht oli 2024. aasta lõpu seisuga 5,3 miljonit eurot. Seega oli teoreetiline laenuvõime 2024. a lõpu seisuga veel kuni 19 miljonit eurot. Finantsnäitajate järgi on Valga valla finantspositsioon parem kui Eesti omavalitsustel keskmiselt.

Valla põhitegevuse tuludest 47% moodustavad maksutulud, saadavad toetused 46% ning tulud kaupade ja teenuste müügist 6% (Tabel 13). Võrdluseks, Eestis on keskmiselt maksutulude osakaal eelarves 64%, toetuste osakaal 27% ja kaupade ja teenuste müügist saadavate tulude osakaal 9%. **Seega on valla omatulud võrreldes riigi keskmisega madalamad ja toetuste osakaal eelarves oluliselt suurem.**

Kulueelarvest moodustavad tööjõukulud 57%, majandamiskulud 26% ja antavad toetused 17%. Eestis on keskmiselt tööjõukulude osakaal eelarves 54%, majandamiskuludel 30% ja toetustel 15%. Valga valla kulude struktuur on seega suhteliselt sarnane Eesti keskmisega. Põhitegevuse tulude ja kulude struktuuris viimase kuue aasta vältel olulisi muutusi aset leidnud ei ole.

Tabel 13. Põhitegevuse tulude ja kulude jaotus eelarves (Rahandusministeerium)

Valga vald	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Maksutulud	43%	45%	46%	45%	43%	47%
Kaupade ja teenuste müük	6%	6%	6%	7%	8%	6%
Saadavad toetused	50%	50%	48%	48%	48%	46%
Muud tulud (kaevandamisõigus ja vee erikasutus)	0%	0%	0%	0%	1%	0%
Antud toetused	11%	11%	10%	12%	14%	17%
Tööjõukulud	59%	60%	58%	55%	56%	57%
Majandamiskulud	30%	29%	31%	32%	29%	26%
Muud kulud	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Valga valla eelarvestrateegias on aastateks 2025–2030 kavandatud investeeringud mahus 20,4 miljonit eurot, sellest omaosalusena 6,1 miljonit eurot (sh kaasates laenuraha 0,1 miljonit eurot) ehk eeldatakse investeeringute toetuste arvelt finantseerimist 70% ulatuses. Laenude põhiosa tagasimakseid on ette nähtud 6 miljonit. Likviidsete varade jääk väheneb ligi 2 miljoni euro võrra. Netovõlakoormus kahaneb tasemele 0%.

Investeeringisvõimekus on Valga vallal olemas. Samas võib kõikide planeeritud investeeringute elluviimiseks olla kavandatud liiga optimistlik toetusraha osakaal. Teisisõnu, soovitu elluviimiseks võib vaja minna täiendavaid tulusid.

Kuigi valla finantsnäitajad on riigi keskmisest paremad, torkab silma omatulude väike osakaal. See tähendab, et toetuste kahanedes muutub ka valla eelarvepositsioon märgatavalt halvemaks.

Töötajad ja töökohad

Eesti Statistikaameti 2023. aasta andmete kohaselt oli Valga vallas enam kui 4400 töökohta (Tabel 14). Tabelis on sinise taustaga märgitud need kandidid, mida kavandatav tuulepark enim mõjutab. Kokku oli nendes 176 töökohta. Valdav osa töökohtadest on Valga linnas. Kavandatava tuulepargi läheduse kantidest on töökohti enim Tsirguliinas.

Tabel 14. Töökohad kantide lõikes (Eesti Statistikaamet, 2023)

Kant	Tootmine	Teenindus	Muu	Kokku	Juhid, tippspetsialistid	Keskastme spetsialistid	Lihttöötajad
Hargla	13	8	104	125	30	54	34
Kaagjärve	24	37	15	76	7	20	48
Koikküla	2	2	4	8	3	3	2
Laanemetsa	5	0	7	12	5	0	6
Laatre	81	3	7	91	8	10	74
Lüllemäe	21	3	78	102	45	26	30
Paju	48	8	58	114	10	34	70
Priipalu	2	2	0	4	0	0	3
Sooru	7	0	7	14	5	3	6
Tagula	22	3	2	27	2	3	19
Tsirguliina	37	12	65	114	41	28	43
Valga linn	918	485	2279	3682	990	1170	1508
Öru	10	14	20	44	8	11	27
Kokku	1190	577	2646	4413	1154	1362	1870

Valga vallas elavaid töötajaid oli samal ajal ligi 5600 (Tabel 15). See tähendab, et vallas on umbkaudu 1200 töökohta vähem kui tööl käivaid inimesi. Seejuures ei ole töökohtade ja vallaelanikest tööl käivate inimeste profiilid päriselt kokku langevad. Töökohti on tootmises 27%, samas tootmises töötavaid inimesi on 30%. Erinevused eksisteerivad ka teeninduse ja muudes valdkondades.

Töökohti on võrreldes töötajate profiiliga proportsionaalselt enam tipp-spetsialistide (26% töökohtadest vs 21% töötajatest) ja vähem lihttöötajatele (42% töökohtadest vs 47% töötajatest).

Tabel 15. Töötajate elukoht kantide lõikes (Eesti Statistikaamet, 2023)

Kant	Tootmine	Teenindus	Muu	Kokku	Juhid, tippspetsialistid	Keskastme spetsialistid	Lihttöötajad
Hargla	23	12	70	105	22	40	39
Kaagjärve	34	30	85	149	35	45	66
Koikküla	13	14	35	62	8	20	33
Laanemetsa	8	3	23	34	12	12	10
Laatre	40	9	45	94	16	24	54
Lüllemäe	45	22	125	192	64	65	65
Paju	16	8	32	56	14	23	18
Priipalu	12	4	16	32	3	13	16
Sooru	34	8	58	100	29	40	31
Tagula	25	2	27	54	7	13	31
Tsirguliina	59	22	120	201	50	60	88
Valga linn	1298	712	2387	4397	876	1404	2093
Öru	42	17	47	106	10	32	65
Kokku	1649	863	3070	5582	1146	1791	2609

Järgnevalt tabelist nähtub, et vallas elavast ligi 5600 töötajast 3400 käib tööl kodumavalitsuses ja 2150 ehk 39% väljaspool (Tabel 16). Seejuures töötab suurem osa väljaspool kodumavalitsust tööl käivatest inimestest ka väljaspool maakonda. Teisalt on näha muster, kui Valga linna elanike töökohad on suures osas paiksed, siis väiksematest kantidest käib suurem osa tööle väljaspoole valda, sh kavandatava tuulepargi mõjualas elavatest töötajatest.

Tabel 16. Töötajad töökoha asukoha järgi (Eesti Statistikaamet, 2023)

Kant	Töötab oma kodukandis	Töötab Valga vallas	Töötab väljaspool valda	Töötab Valga maakonnas	Töötab väljaspool maakonda
Hargla	37	85	19%	88	17
Kaagjärve	13	49	67%	52	97
Koikküla	4	7	89%	7	55
Laanemetsa	6	6	82%	6	28
Laatre	27	64	32%	69	25
Lüllemäe	52	77	60%	79	113
Paju	12	27	52%	30	26
Priipalu	2	2	94%	2	30
Sooru	6	13	87%	13	87
Tagula	12	17	69%	18	36
Tsirculiina	49	90	55%	100	101
Valga linn	2652	2961	33%	3214	1183
Õru	18	30	72%	33	73
Kokku	2890	3428	2154	3711	1871
Osakaal	52%	61%	39%	66%	34%

Ettevõtted

Eesti Maksu- ja Tolliameti andmetel oli Valga valda registreeritud ettevõtetes 2024. aasta keskmine töötajate arv ligi 2800 (Tabel 17). Seejuures domineerisid töötleva tööstuse ettevõtted – 36% töötajaskonnast ja 51% ettevõtete kogukäibest.

Tabel 17. Valga valda registreeritud ettevõtete (äriühingud ja FIE-d) ülevaade töötajate arvu ja käibe alusel⁹

Tegevusala (EMTAK)	Aastakeskmine töötajate arv 2024	Käive 2024	Osakaal töötajatest	Osakaal käibest
Töötlev tööstus	1003	201 735 000	36%	51%
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite remont	262	70 834 000	9%	18%
Veondus ja laondus	133	49 073 000	5%	12%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	226	34 126 000	8%	9%
Ehitus	281	19 065 000	10%	5%
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	44	4 963 000	2%	1%
Haldus- ja abitegevused	99	4 840 000	4%	1%
Kinnisvaraala tegevus	45	3 151 000	2%	1%
Majutus ja toitlustus	71	2 807 000	3%	1%
Kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus	70	2 349 000	3%	1%
Muud teenindavad tegevused	68	1 343 000	2%	0%
Info ja side	23	1 023 000	1%	0%
Mäetööstus	8	804 000	0%	0%
Haridus	13	675 000	0%	0%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	12	661 000	0%	0%

⁹ Tuleb arvestada, et tabel kajastab valda registreeritud ettevõtteid, kes võivad tegelikkuses asuda mujal. Samuti ei kajasta tabel neid ettevõtteid, mis tegutsevad Valga vallas, kuid mis on registreeritud mujale.

Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	2	381 000	0%	0%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	402	267 000	15%	0%
Finants- ja kindlustustegevus	1	0	0%	0%
Kokku	2760	398 097 000	100%	100%

2025. aasta teise kvartali seisuga oli Valga valda registreeritud 950 ettevõtet, neist 25 üksusel oli üle 15 töötaja (Tabel 18). Seejuures üle 50 töötajaga oli neist üheksa.

Taustaks, avalikus ja mittetulundussektoris (kokku 138 üksust) töötas 2025. aasta teise kvartali seisuga 1054 inimest. Seejuures mõtteliselt saab u 400 töötajaga AS Valga Haigla samuti lugeda pigem avaliku sektori toimeleogikaga organisatsiooniks.

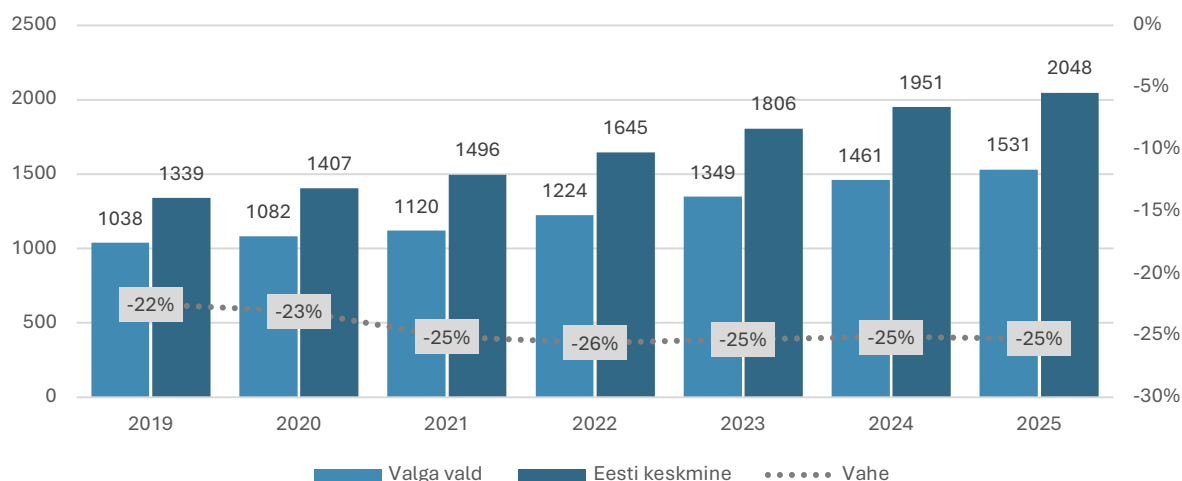
Tabel 18. Töötajate ja/või käibega ettevõtete (äriühingud ja FIE-d) arv (Eesti Maksu- ja Tolliamet, 2025. a II kv)

Nimi	Tegevusala	Töötajate arv 2025 II kv
Valga Haigla, AS	Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	394
Atria Eesti AS	Töötlev tööstus	299
AS Sami Tootmine	Töötlev tööstus	132
Ursuit Baltics AS	Töötlev tööstus	96
Aclima OÜ	Töötlev tööstus	79
Valga Depoo, AS	Töötlev tööstus	64
OÜ Masi Jeans	Töötlev tööstus	60
Laatre Piim, AS	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	55
Atria Farmid OÜ	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	50
Otolux, AS	Töötlev tööstus	46
OÜ Keit M.A.	Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite remont	42
Moodul, AS	Töötlev tööstus	35
Eha Metalli- Ja Puidutooted, TÜH	Töötlev tööstus	34
A.Karuse OÜ	Veondus ja laondus	30
Steel Buckle OÜ	Ehitus	29
Semt Rent OÜ	Haldus- ja abitegevused	24
Vivatex, OÜ	Töötlev tööstus	24
Müügiekspert, OÜ	Veondus ja laondus	21
Natural Pharmaceuticals Shared Service OÜ	Haldus- ja abitegevused	21
OÜ Estrefransservice	Veondus ja laondus	19
Marico Holding OÜ	Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	19
Marve Steel OÜ	Haldus- ja abitegevused	16
Linnu Talu, OÜ	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	15
Valga Vesi, AS	Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	15
Rst Valga, OÜ	Ehitus	15
Muud töötajatega ettevõtted – 504		1149
Muud ettevõtted – 421		0
Kokku	950	2783

Valga makstavad palgad tegevusalade lõikes riigi keskmisest märksa madalamad (Tabel 19). Seega on kohalikud töökohad madalama lisandväärtuse ja palgatasemega. Kohapealsete töökohtade palgatasemete mahajäämus Eesti keskmisest on 25% (Joonis 4).

Tabel 19. Keskmised palgad tegevusalade lõikes (Eesti Maksu- ja Tolliamet, september 2025)

Tegevusala (EMTAK)	Keskmine palk omavalitsuse territooriumil tegutsevates ettevõtetes	Keskmine palk sellel tegevusalal	Kohalik võrreldes Eesti keskmisega
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	2548	2838	-10%
Haridus	2011	2401	-16%
Elektroonilise side teenus, programmeerimine, konsultatsioonid, andmetööstus ja muu infoalane tegevus	1716	4031	-57%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	1694	2588	-35%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	1640	1866	-12%
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	1610	2224	-28%
Töötlev tööstus	1586	1943	-18%
Kirjastamine, ringhääling ning sisu tootmine ja levitamine	1580	2287	-31%
Haldus- ja abitegevused	1474	1923	-23%
Ehitus	1444	1879	-23%
Muud teenindavad tegevused	1435	1738	-17%
Kunst, sport ja vaba aeg	1434	1822	-21%
Mäetööstus	1330	2395	-44%
Veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	1308	2013	-35%
Kinnisvaraala tegevus	1302	1552	-16%
Hulgi- ja jaekaubandus	1295	1816	-29%
Veondus ja laondus	1172	1880	-38%
Majutus ja toitlustus	1016	1452	-30%
Finants- ja kindlustustegevus	914	3328	-73%

Joonis 4. Elanike keskmine sissetulek Valga vallas ja Eestis (Rahandusministeerium)

4 TUULEPARGI MAJANDUSLIK MÕJU

Tuulepargist tulenev otsene rahaline mõju

Tuulepargi rajamisega kaasnev otsene rahaline kasu elanikele ja omavalitsusele tekib Keskkonnatasude seaduse alusel.

Maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu on keskkonnahäiringu hüvitamise tasu, mida maksab tuuleelektrijaama valdaja kohaliku omavalitsuse üksusele, mille territooriumil tuuleelektrijaam asub. Tasu makstakse alates tuuleelektrijaama ehitamise alustamise teatise registreerimisest kuni tuuleelektrijaama tema asukohast eemaldamiseni.

Tuulepargi rajamise ja käitamise rahaline mõju sõltub mitmete erinevate tegurite kombinatsioonist:

- Tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määr
- Mõjuala (eluruumide ja seotud registreeritud omanike arv)
- Tuulepargi nimivõimsus (tuulegeneraatorite arv ja võimsus)
- Koormustegur
- Keskmise börsihind

Järgnevalt on kõiki neid tegureid avatud ja saadavolevate teadmiste raames piiritletud nende võimalikke väärtusvahemikke.

Tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määr

Maismaal paikneva tuuleelektrijaama tasu (§ 21³) määratakse vahemikus **0,7–1%** järgmise kahe näitaja korrutisest:

- Tuuleelektrijaama kvartalis toodetud elektrienergia kogus megavatt-tundides, kuid mitte vähem kui 70% tuuleelektrijaama nimivõimsusest korrutatuna 750-ga
- Vastava kvartali Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia aritmeetiline keskmine börsihind¹⁰

Ajavahemikul, mis algab tuuleelektrijaama ehitamise alustamise teatise esitamisele järgneval päeval ja lõpeb tuuleelektrijaamaga elektrienergia tootmise alustamise päeval, makstakse tasu kümme protsenti arvestatud tasust.

Seega rakendub arvestusvalem nimivõimsus korrutatuna 70% eeldatavalt just tuulepargi rajamise perioodil (või siis kuude pikkus tööseisaku korral).

Tasu määra kehtestab kohaliku omavalitsuse volikogu määrusega. Kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole kehtestanud tasu määra, rakendatakse tasu madalamat võimalikku määra. Tasu määra muutmine on võimalik vähimalt kuus kuud enne tasumäära rakendamise kvartali algust.

¹⁰ Kliimaministeerium avaldab pärast kvartali lõppu Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia aritmeetilise keskmise börsihinna oma veebilehel.

Tasu laekumise arvestuses on hinnatud nii madalaima (0,7%) kui ka kõrgeima (1%) tasu määra rahalist mõju.

Mõjuala

Tasu kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse (§ 55²). Tasust 50% maksab kohaliku omavalitsuse üksus maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele tasu, kui eluruum on füüsilise isiku omand ja eluruum on omaniku rahvastikuregistri järgne elukoht. Tasu saamise õigus on isikul, kes oli vastava eluruumi omanik eelmise kalendriaasta 1. jaanuari seisuga.

Maismaa tuulepargi mõjuala Keskkonnatasude seaduse tähenduses on Eesti Vabariigi piirkond, mis ulatub kuni 250 meetri kõrguse¹¹ tuuleelektrijaama puhul kahe kilomeetri ja 250-meetrise ning kõrgema tuuleelektrijaama puhul **kolme kilomeetri** kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist. Kui vastavalt kas kahe või kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist ulatuv piirjoon läbib kinnistut, ulatub mõjuala kinnisasja kaugeima piirini.

Valga valla tuuleparki on kavandamisel tuuleelektrijaamad tipukõrgusega 270 m ehk **rakendub kolme kilomeetri mõjuala**. Võimalike mõjualasse jäävate eluhoonete arv planeeringuga kavandatava tuulepargi puhul on 277. Samas tuleb siin arvestada, et nende hulgas on ka 21 kortermaja kokku 294 korteriga. **Seega, kokku on kolme kilomeetri mõjualas kuni 550 eluruumi, mis on võetud ka tasu laekumise arvestuse aluseks.**

Tegemist on maksimaalse mõjualasse jäävate eluruumide arvuga, kuna tuleb arvestada, et täpne mõjuala paiknemine selgub kaasnevalt tuulikute paiknemise positsioonide lõpliku kinnitamisega (planeeringu kehtestamisega). Samuti jääb veel mõjuteguriks eluruumi omaniku elukoha registreeringu olemasolu (või selle puudumine). Täpne eluruumide jaotus omavalitsuste (Valga ja Tõrva vald) ja asustusüksuste lõikes ei ole uuringu koostamise raames määratud. Hinnanguliselt on jaotus 3/5 Valga vallas ja 2/5 Tõrva vallas.

Elukohaga seotud tasu maksimaalne suurus eluruumi kohta on kalendriaastas¹² vastava aasta kuue kuu Eesti töötasu alammäär (2025. aastal $886 \times 6 = 5136$ eurot).

Kui elukohaga seotud tasude kogusumma aasta kohta jääb alla 50% kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud tasust, jääb väljamakstud summat ületav osa laekunud tasust kohaliku omavalitsuse üksusele.

Nimivõimsus ja koormustegur

Tuulepargi nimivõimsus saadakse tuulegeneraatorite arvu ja võimsuse korrutisena.

Kuigi planeeringumenetlus on alles pooleli, on selge, et **maksimaalselt rajatakse tuuleparki 18 tuulikut**. Tuuleenergia Assotsiatsiooni hinnangul on üldjuhul minimaalne

¹¹ Tuuleelektrijaama kõrgus on suurim tuuleelektrijaama tiiviku laba tipu kõrgus arvestatuna looduslikust maapinnast, mida ei ole tõstetud.

¹² Elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu makstakse kalendriaasta eest kord aastas.

tuulegeneraatorite arv tuulepargi (kasumlikuks) rajamiseks 7–10 tuulikut. Planeeringu koostamisest huvitatud isik küsimusele omapoolset hinnangut andnud ei ole.

Tuulikud on planeeritud rajada kolmes eraldi grupis:

- TU 2 – kuni 6 elektrituulikut
- TU 3 – 9 elektrituulikut
- TU 4 – 3 elektrituulikut

Juhul kui planeering lõpuks kehtestatakse, ei pruugi see sisaldada kõiki kavandatud alasid või positsioone.

Eelnevast lähtuvalt on tasu arvestuses on võetud **minimaalseks tuulikute arvuks 9 ja maksimaalseks 18 tuulikut.**

Tuulegeneraatori võimsus

Kuna planeeringumenetlus on alles pooleli, ei ole teada täpne tuuliku mudel, mis tuuleparki paigaldatakse. Tänapäevaste tuulikute võimsused jäävad üldjuhul 5–7 MW vahele. Samas kuna planeeritud on tuulikud tipukõrgusega 270 m, on eelduslikult tegemist võimsama (u 7 MW) variandiga.

Tabel 20. Tänapäevaste tuulikute näiteid (veebiotsing)

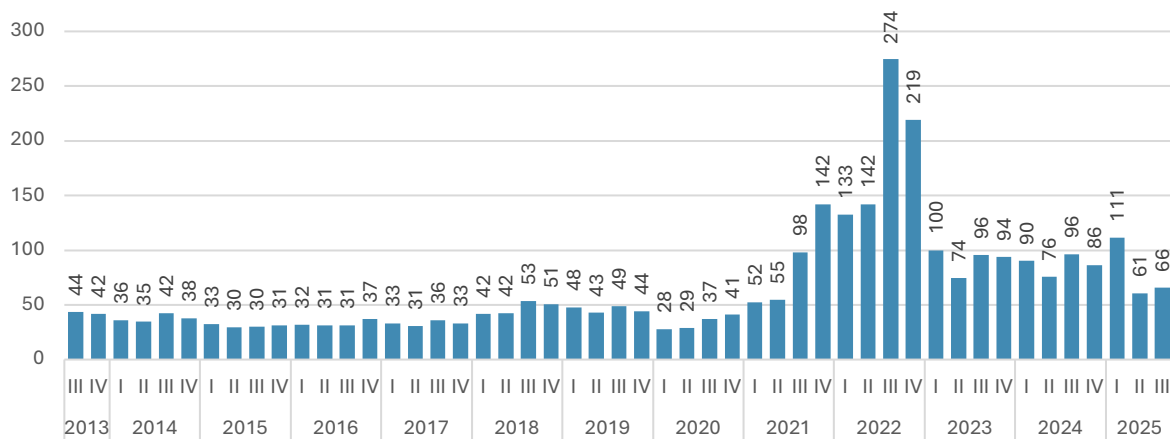
Tootja	Mudel (platvorm)	Nimivõimsus (MW)	Rootori diameeter (m)	Torni kõrgus (m)	Hinnanguline koormustegur
Vestas	V162-6.2 / V172-7.2	6,2–7,2	Kuni 172	Kuni 166	40–50% (hinnanguline)
GE	Cypress 6.1-158	6,1	158	Kuni 161	40–50% (hinnanguline)
Siemens Gamesa	SG 6.6-170	6,6	170	Kuni 165	40–50% (hinnanguline)
Nordex	N149/5.X / N163/6.X	5,0–6,8	Kuni 163	Kuni 164	40–50% (hinnanguline)

Ühe tuuliku nimivõimsuseks on arvestatud keskmiselt 7 MW ning koormusteguriks minimaalselt 30% ja maksimaalselt 40%.

Keskmine börsihind

Elektri börsihind kujuneb avatud turul, kus hind sõltub tootmise ja tarbimise vahekorra jms teguritest (ilmastikuolud, kütuste hind, CO₂ kvoodi hind, ülekandevõimsused).

Aastatel 2013–2020 oli elektri börsihind suhteliselt stabiilne – liikumine toimus valdavalt vahemikus 30–50 eurot/MWh, väikeste kõikumistega kvartalite lõikes. 2021. aasta teises pooles hakkas elektri hind tõusma (energiakriis ja gaasihinna tõus). 2022. aastal oli elektri hind rekordkõrge (eriti III ja IV kvartalis, ulatudes kohati üle 200 euro/MWh). 2023. aastal hind stabiliseerus, kui jäi endiselt kõrgemaks kui enne kriisi. Aastatel 2024–2025 on hind olnud kõikumine, kuid üldine trend on olnud langus, võrreldes kriisiaastaga (samas 2010. aastate madalat taset ei ole enam saavutatud). Kvartaalses vaates on hind olnud üldjuhul kõrgem I ja IV kvartalis (sügis/talv, suurem tarbimine) ning madalam II ja III kvartalis (väiksem tarbimine, rohkem taastuenergiat).

Joonis 5. Elektrienergia börsihind (€/MWh) kvartalite lõikes 2013–2025 (Elering)

Tuleviku börsihinna prognoosimine on ebatäpne. Seetõttu on mõju hindamisel referentshinnana arvestatud energiakriisi järgse perioodi (1.2023 kuni 9.2025) keskmine börsihind 86 eurot. Madalaima ja kõrgeima vastavad kvartaalsed tipud on 60 eurot ja 110 eurot.

Rahalise mõju arvestamisel tuleb eristada rajamisperioodi ja tootmisperioodi mõjusid (võimalik rajamisperioodi kestvus sõltub lõplikust planeeringulahendusest ja muudest asjaoludest, ning on seetõttu täpsemalt määratlemata).

Tasu laekumise võimaliku varieeruvuse näitlikustamiseks on koostatud kolm lahendust:

- Minimaalne lahendus
- Maksimaalne lahendus
- Planeeringu tööversiooni lahendus

Eeldused ja tulemused on välja toodud järgnevas tabelis (Tabel 21). Sellest nähtub, et minimaalse lahenduse korral kujuneks tuulikutasu kogusuuruseks u 70 tuhat eurot aastas, millest omavalitsusele laekuks 35 tuhat ja majapidamiste vahel kuuluks jagamisele sama summa. Üks majapidamine saaks aastas tasu 166 eurot. Maksimaalse lahenduse korral kujuneks jagatava tasu suuruseks ligikaudu 485 tuhat eurot, seejuures 240 tuhat kantaks omavalitsuse eelarvesse ja 550 majapidamist saaksid igal aastal u 440 eurot.

On tõenäoline, et tegelikkus jääb nende vahepeale. Tasu suurus on otseses sõltuvuses tuulepargi nimivõimsuse, koormusteguri ja börsihinna kombineerumisel kujunevast toodangu väärtusest.

Tabeli põhjal on võimalik teha tuulepargi rajamise osas järgnevad järeldused:

- Suur eluruumide arv mõjualas tingib olukorra, kus kodumajapidamiste jaoks on laekuv talumistasu (u 300 eurot aastas) vähese majandusliku (ja seega ka motiveeriva) mõjuga.
- Omavalitsuse vaates ei ole tuulepargi vähendatud mahus rajamisel olulist otsest majanduslikku mõttekust – vallaeelarvesse laekuks talumistasu 50–60 tuhat eurot aastas.
- Omavalitsuse jaoks on tuulepargi rajamine planeeritud kujul pigem tagasihoidliku otsese majandusliku mõjuga – vallaeelarvesse laekuks talumistasu u 150 tuhat

eurot aastas, mis moodustab u 0,5% eelarvemahust ja u 5% põhitegevuse tulemist. Teisalt, arvestades Valga valla omatulude väikest osakaalu, on sellel siiski teatav tähtsus.

- Kõige suurem mõju talumistasu tegelikule laekumisele saab olema tuleviku elektri börsihinnal.

Tabel 21. Tuulepargi tasude suurus erinevate aluseelduste korral

Näitaja	Ühik	Minimaalne	Planeeritav	Maksimaalne
TASU TOOTMISPERIOODIL				
Tuulegeneraatorite arv	tk	9	18	18
Tuulegeneraatori nimivõimsus	MW	7,0	7,0	7,0
Tuulepargi nimivõimsus	MW	63	126	126
Tundide arv aastas	h	8760	8760	8760
Koormustegur	%	30%	35%	40%
Töötundide arv aastas	h	2628	3066	3504
Tuulepargi aastatoodang	MWh / a	165 564	386 316	441 504
Keskmine börsihind	€ / MWh	60	86	110
Toodangu väärtus	€ / a	9 933 840	33 223 176	48 565 440
Tasu määr	%	0,7%	1,0%	1,0%
Tasu suurus kokku	€ / a	69 537	332 232	485 654
Tasu laekumine omavalitsuse eelarvesse	50%	34 768	166 116	242 827
Elamumaa sihtotstarbega kinnistute arv mõjualas	tk	300	550	550
Töötasu alammäär	€ / kuus	886	886	886
Maksimaalne laekumine eluruumi kohta	€ / a	5316	5316	5316
Tasu laekumine eluruumi kohta	€ / a	116	302	442
Tasu laekumine elanikele	€ / a	34 768	166 116	242 827
Kandub täiendavalt omavalitsuse eelarvesse	€ / a	0	0	0
Tasu laekumine omavalitsusele	€ / a	34 768	166 116	242 827
TASU RAJAMISPERIOODIL				
Nimivõimsus	MW	63	126	126
Tasu (70% nimivõimsus*750)	€ / a	33 075	66 150	66 150
Tasu laekumine eluruumi kohta	€ / a	55	60	60
Tasu laekumine omavalitsusele	€ / a	16 538	33 075	33 075

Energiatarbe majandusliku arvestus vastavalt Eleringi tarbimisandmetele

Valga Vallavalitsuse ja Sunly AS-i vahel 2.12. 2024 sõlmitud ühiste kavatsuste memorandumis on ette nähtud, et tuulepargi mõjuala (6 km) elanikele müüakse elektrit hinnaga 4,9 s/kWh (vastavalt memorandumi punkti nr 2.2 sõnastusele rakendub nii Valga kui ka Tõrva valla elanikele).

AS Elering tarbimisandmete järgi oli 2024. aastal 6 km mõjuala asustusüksustes 1919 tarbimispunkti. Edastatud andmetes ei ole eristatud eramajapidamisi ja ettevõtteid.

Analüüsi raames on andmetest välja jäetud väga madala elektritarbimisega (alla 1000 kWh aastas) ja kõrge tarbimisega (üle 20 000 kWh aastas)¹³ tarbimispunktid. Valimisse jäänud 903 tarbimispunkti keskmine tarbimine oli 2024. aastal 3900 kWh, kogutarbimine ligi 3,6 MWh. Elektri keskmine börsihind oli 2024. aastal 10,6 senti/kWh ehk tarbitud elektri väärtus oli 381 tuhat eurot. Maksumusega 4,9 s/kWh oleks piirkonna elanike kulud u 204 tuhande euro võrra madalamad ehk u 227 eurot vähem kodumajapidamise kohta

¹³ Viimaste puhul on eeldatavalt tegemist juriidiliste isikutega, kellele memorandumis sätestatud elektri hind ei laiene.

aastas. Vastavalt memorandumile on madalam elektri maksumus fikseeritud 10 aasta pikkuseks perioodiks, seega mõjuala elanike kogusääst energiakuludelt oleks perioodi jooksul u 2 miljonit eurot (keskmiselt 2227 eurot majapidamise kohta kokku).

Erikokkulepe on veel Uniküla küla kohta, mille elanikele oleks elektri hind 2,9 s/kWh. Külas on kokku 8 tarbimispunkti, majapidamise keskmine aastane kokkuhoid energiakuludelt oleks u 250 eurot.

Mõju vara väärtusele

Mõju iga üksiku kinnisvaraobjekti väärtusele ei ole võimalik hinnata, sest kinnisvara hind sõltub konkreetse kinnisasja seisukorrast ja paljudest muudest teguritest. Mitmete teaduskirjanduse allikatele tuginedes on mõju varale analüüsinud keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviija OÜ Lemma. Aruannetes tõdetakse, et peamiselt võib hinda mõjutada kaugus tuulepargist ja tuulikute nähtavus, mis on otseselt seotud tuulikute kõrgusega. Kokkuvõtvalt järeldatakse, et tuulepargi arendusega võib kaasneda negatiivne mõju elukondliku kinnisvara hindadele. Negatiivne mõju avaldub rohkem, kui tuulepark on elamule lähemal ja sealt nähtav. Kuni km kaugusel võiks hinnalangus olla -5%, 1–2 km kaugusel -4%, 2–3 km kaugusel -2,5%. Tõenäoliselt Eestist praegu paremat teadmist võtta ei ole, sest vastav praktika (veel) puudub. Sarnase suurusega Sopi-Tootsi tuulepark on järelduste tegemiseks töötanud liiga lühikest aega, kuigi seda on siiski püütud teha¹⁴. Ka vestlus Eesti suurima kinnisvarabüroo Uus Maa maakleriga kinnitas, et nende hindamismeeskonna käest ei ole läbi käinud ühtegi elamut, mis asuks tuulepargi lähedal, mistõttu ei ole võimalik Eesti näite varal öelda, kas ja milline võiks tuulepargi mõju kinnisvara väärtusele olla.

Kinnisvaratehingute arv on tuulepargi mõjualas olevates asustusüksustes perioodil 2019–2024 olnud pigem väike (Tabel 22). Eluhoonetega hoonestatud maa tehinguid oli kuue aasta jooksul kokku 106 (s.o 18 tehingut aastas) ning korteriomandi tehinguid 87 (ehk 15 aastas). Hoonestamata ja mitteeluhoonetega hoonestatud maaga kauplemine on olnud mõnevõrra aktiivsem.

Tabel 22. Aastakeskmine tehingute arv mõjualas perioodil 2019–2024 (Maa- ja Ruumiamet)

Aastakeskmine tehingute arv 2019–2024	Territoorium ¹⁵	Mõjuala ¹⁶ kuni 3 km	Õru alevik	Mõjuala ¹⁷ kuni 6 km	Tsirculiina alevik	Kokku
Kinnisasja tehingud	22	8	2	21	7	61
Hoonestamata maa tehingud	15	6	0	12	1	33
... metsamaa tehingud	3	1	0	2	0	6
... haritava maa tehingud	1	1	0	1	0	3
... muu hoonestamata maa tehingud	10	4	0	9	1	24
Hoonestatud maa tehingud	8	2	2	10	6	27
... eluhoonetega hoonestatud maa tehingud	4	1	1	7	6	18
... mitteeluhoonetega hoonestatud maa tehingud	4	2	1	3	0	10
Korteriomandi tehingud	1	0	9	0	5	15

¹⁴ Tuulepargi mõju kinnisvara hindadele Tootsi näitel: [LINK](#)

¹⁵ Territoorium – Kiviküla, Sooru, Tõliste, Uniküla ja Õruste küla

¹⁶ Mõjuala kuni 3 km – Killinge, Lota, Mustumetsa ja Tinu küla

¹⁷ Mõjuala kuni 6 km – Jaanikse, Paju, Priipalu, Rampe, Supa ja Õlatu küla

Valga vallas tervikuna oli eluhoonetega hoonestatud maa tehingute (aastakeskmiselt 120 tehingut) väärtus perioodil 2019–2024 vahemikus 13 000–24 000 eurot (Tabel 23). Möödunud kolmel aastal on tehingute keskmine väärtus püsinud samalaadsel tasemel.

Tabel 23. Tehingute keskmine väärtus Valga vallas (Maa- ja Ruumiamet)

Tehingute keskmine väärtus	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kinnisasja tehingud	24 000	25 000	39 000	48 000	38 000	73 000
Hoonestamata maa tehingud	22 000	30 000	42 000	70 000	53 000	75 000
... metsamaa tehingud	22 000	66 000	33 000	81 000	101 000	75 000
... haritava maa tehingud	29 000	53 000	65 000	40 000	54 000	59 000
... muu hoonestamata maa tehingud	21 000	24 000	40 000	73 000	48 000	76 000
Hoonestatud maa tehingud	26 000	22 000	37 000	30 000	27 000	72 000
... eluhoonetega hoonestatud maa tehingud	13 000	18 000	19 000	24 000	22 000	23 000
... mitteeluhoonetega hoonestatud maa tehingud	48 000	36 000	80 000	43 000	36 000	160 000
Korteriomandi tehingud	6 000	8 000	11 000	12 000	13 000	14 000

Korteriomandi tehingute väärtus on olnud möödunud kolmel aastal vahemikus 12 000–14 000 eurot, Tsirguliina ja Õru alevikus u kaks korda madalam (5000–8000 eurot).

Rakendades teoreetilist väärtuse langus -4% valla keskmise tehingu maksumuse alusel 14 000 (korter)–24 000 eurot (eluhoonetega hoonestatud elamumaa), kujuneks võimalikuks väärtuse languseks 560–960 eurot tehingu kohta.

Kui eeldada, et aastaks tehakse u 15 tehingut korteriomanditega ja u 18 eluhoonetega hoonestatud maadega, siis võiks aastane väärtuste kogulangus olla 8400 eurot korteriomandite ja 17 280 eurot eluhoonetega hoonestatud maade puhul.

Tuleb aga üle korrata, et tegelikku praktikat Eestis ei ole, mistõttu on tegemist teoreetilise käsitlusega.

Otsesed töökohad

Tuuleparkide hooldusega tegeleva ettevõtte 4Wind Service andmetel loob üks tuulik käitamisperioodil 0,5 töökohta. Seega võiks kavandatav tuulepark kokku luua kuni 9 töökohta, mille palgatase on eeldatavalt 1,5-kordne riigi keskmine. Vajalik on, et tööjõud oleks vähemalt osaliselt piirkonnas kättesaadav, kui mõni probleem tuulepargis vajaks kiiret lahendamist. See aga ei tähenda, et need töökohad tingimata Valga valda luuakse.

Seega tuulepargi mõju otsestele töökohtade loomisele on pigem tagasihoidlik.

Ajutiselt kaasnevad tuulepargi rajamisega ehitusaegsed töökohad. Sopi-Tootsi (38 tuulikut) rajamisel oli igapäevaselt hõivatud u paarsada inimest, tippajal ka oluliselt rohkem. Tegemist oli üldjuhul mujalt sisse toodud töötajatega, s.o ehitusega seotud ettevõtete personaliga.

Siinne kavandatav tuulepark on veidi enam kui kaks korda väiksem. Seega võib eeldada ka samas suurusjärgus väiksemat töötajate arvu (u 100 töötajat). Siiski võib eeldada ehitusperioodil (ligikaudu aasta vältel) positiivset mõju teenindussektorile. Kui näiteks eeldada, et ühe tööliste kohta kulub ööpäevas majutusele ja toitlustusele 70 eurot, siis tähendaks see sektorile ligikaudu 2,5 miljoni euro suurust lisasissetulekut.

Ettevõtluspotentsiaal

Taastuvast allikast toodetud (soodsa hinnaga) elektril võib olla positiivne mõju kohalikule ettevõtluskeskkonnale. Näiteks võib tuua Paldiski piirkonnas olevaid tööstusalasid ja tuuleparke (Paldiski I ja II ning Pakri, mille 26 tuuliku koguvõimsus on u 60 MW). Senini on Paldiski puhul esmaseks motivaatoriks aasta läbi jäävabad sadamad, mitte niivõrd tuuleenergeetika olemasolu. Tulevikkuvavatavalt seostuvad Paldiskiga mitmed energeetikaprojektid (Eesti Vesinikuorg¹⁸, Energiasalv¹⁹), mille realiseerimine võtab aga aega.

Seega otseselt mastaapse tuulepark-tööstusala sümbioosi näidet Eestist (veel) võtta ei ole. Esimene tänapäevane mastaapne tuulepark käivitus alles eelmisel aastal. Senine tööstusalade arendamise praktika on näidanud, et väljaspool suuremaid linnapiirkondi võtab alade väljaarendamine aega kümnekond ja enamgi aastat.

Näiteid on võimalik tuua teistest riikidest. *GreenLab* Taanis arendab rohelist ja ringmajandusel põhinevat tööstusparki²⁰. Tööstuspargi külje all asub 13 tuulikut koguvõimsusega 54 MW, mida täiendab 26 MW suurune päikesepark. Tööstuspark on osaliselt välja arendatud (asukateks on enamasti ümbertöötlevad ettevõtted), osaliselt veel arendamisjärgus.

Rootsis paikneb *H2 Green Steel*'i tehas, mis on integreeritud ümbritsevate tuuleparkidega. Tuuleparkidest saadavat energiat ei kasutata ainult tehase töös hoidmiseks, vaid sellest toodetakse kohapeal rohelist vesinikku²¹. Vesinikku kasutatakse raua redutseerimiseks traditsioonilise söe asemel.

Üldiselt tulebki mõju ettevõtlusvaldkonnale käsitleda töötleva tööstuse kontekstis, sest see sektor pakub avaliku kõrval enim töökohti (ligikaudu 36% valla hõivatutest töötab mõnes tootmisettevõttes). Teiseks oluliseks aspektiks on energiamahukus – reeglina vajab just tööstus suuri võimsusi.

Kagu-Eesti tööstusalade uuringus²² kaardistati 2020. a peamised piirkonna tööstusalad. Valga valla olulisemate aladena toodi uuringus välja Väike-Laatsi, Rükkel, Priimetsa ja Tsirguliina. Neist esimesed kolm asuvad Valga linnas, kavandatavast tuulepargist u 15 km kaugusel.

Kuigi Elektrituruseadus ei sätesta otseliinile enam pikkuse osas piirangut, on 15 km selle rajamiseks ebamõistlikult pikk maa:

- Maakaablina rajamine on kallis. Eleringi hinnangu²³ maksab ühe km maakaabli rajamine u 2 miljonit eurot. Arvestades, et õhuliiniga sama läbilaskevõime tagamiseks on vaja rajada rohkem maakaableid koos vajalike lisaseadmetega, võib kaabelliinide kasutamine suurendada taristu maksumus u 10 korda võrreldes õhuliinidega. Liiatigi ei ole seni Eestis 220–330 kV isolatsiooniklassiga maakaableid rajatud.

¹⁸ [LINK](#)

¹⁹ [LINK](#)

²⁰ [LINK](#)

²¹ [LINK](#)

²² [LINK](#)

²³ Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering ja selle elluviimisega kaasnevate mõjude hindamine. Asukoha eelvaliku lähteseisukohad ja mõjude hindamise, sh KSH, programm. [LINK](#)

- Õhuliini ühe km rajamise maksumus on u 0,4 miljonit eurot, seega maakaablist märksa odavam. Teisalt eeldab õhuliini rajamine planeeringut ja põhjustab olulist visuaalset häiringut, mis muudab kogu rajamisprotsessi pikaks ning keerukaks.

Niisiis saab otseliini kontekstis rääkida ennekõike tuulepargi lähipiirkonnast – Tsirguliinast ja ka Õrust, kus samuti leidub tootmismaa sihtotstarbega kinnistuid. Arendaja on lisaks otseliinile analüüsimas koostöövõimalusi võrguettevõttega (Elektrilevi), võimaldamaks tarbijatele väiksemat võrgutasu, tingimusel, et omalt poolt panustatakse võrgu parendamisse. Selline lähenemine avaks täiesti uue perspektiivi, kuna langeks ära vajadus täiesti uute liinide rajamiseks. Sellisel juhul võiks tuulepargi mõjupiirkond ettevõtluse kontekstis tõesti Valga linnani ulatuda. Praegu on aga sellest ilmselgelt liiga vara rääkida ja arvestada sellega (veel) ei saa.

Õrus praeguse seisuga toimivad ettevõtted puuduvad, maad on eraomandis. **Tsirguliinas** leidub väiksemas mahu kohalikku tööstust (kümnekond ettevõtet), mis tegutsevad peamiselt puiduga seotud valdkondades. Ettevõtete esindajate²⁴ sõnul on tootmismahud ja energiatarbed tagasihoidlikud. Seega võib eeldada, et olemasolevate mahtude juures ei ole otseliini rajamine majanduslikult mõttekas. Tuulepargi loomist nähakse ettevõtluse seisukohalt aga positiivsena.

Rohelise energia ja Lõuna-Eesti suurima alajaama (Tsirguliina) olemasolu võivad avada uusi võimalusi tuleviku vaates. Lisaks töötlevale tööstusele on suure energiatarbega ka näiteks andmekeskused. On teada, et nõudlus nende järele igal pool üha kasvab, seda muuhulgas seoses tehisaru arendamisega. Selliste andmekeskuste võimsused ulatuvad 100–200 MW-ni, mis ületavad ka kavandatava tuulepargi eeldatavat nimivõimsust (124 MW). Kaasuvate töökohtade hulk on samuti märkimisväärne (150–200 töökohta, kus palk küündib üle maakonna keskmise). Suurusjärgu illustreerimiseks, 150 inimest keskmise brutokuupalgaga 2100 eurot kuus (Eesti 2025. aasta keskmine) tähendab aastas veidi enam kui 2 miljonit eurot maksutulu, sh riigile 1,25 miljonit sotsiaal- ja 370 tuhat tulumaksuna ning omavalitsustele 450 tuhat tulumaksuna. Tuleb aga teadvustada, et praeguses staadiumis on kõigest sellest veel selgelt liiga vara rääkida.

Ka Valga valla koostatava üldplaneeringu²⁵ kohaselt on kavandatud tootmismaid Tsirguliina alajaama ümbrusse. Osaliselt on sealsed maad juba praegu kasutusel päikesepargi all, osaliselt on aga tegemist metsa- ja põllumaadega, kus aktiivne majandustegevus puudub. Seega nähtub üldplaneeringust, et tulevikus näeb omavalitsus just sellesse piirkonda ette tootmise koondumist.

Tuleb toonitada, et ainuüksi elektrivõimsuse olemasolu ei taga ettevõtluskeskkonna arengut. Tarvis läheb maad, juurdepääse, vett jm taristut. Munitsipaalmaid on piirkonnas vähe (peaasjalikult mõned üldkasutatava ja maatulundusmaa sihtotstarbega kinnistud Õrus), seega saavad avaliku sektori mõjutusinstrumendid olla üksnes kaudsed (osapoolte kokkuviimine, tõhus planeerimisprotsess jms). **Seega,** taastuvenergiapark loob kahtlemata täiendavaid võimalusi ettevõtluses, kuid nende rakendamiseks on tarvis mitmete sobivate tingimuste (maa, taristu jne) kokkulangevust.

²⁴ Telefoniintervjuud (2) 18.11.2025

²⁵ [LINK](#)

5 ELANIKKONNA HOIAKUD

Täiendatakse järgmises etapis.

KOKKUVÕTE JA ARUTELU

Valga valla tuulepargi sotsiaalmajanduslike mõjude analüüsis käsitleti tuulepargiga seonduvaid mõjusid järgmistes aspektides:

- Otsene rahaline kasu (tulumistasu) elanikele ja omavalitsusele
- Arendaja poolt pakutava soodsama hinnaga elektrienergiast tulenev rahaline mõju elanikele
- Võimalik kinnisvara väärtuse muutus
- Tuulepargiga kaasnevad otsesed töökohad
- Tuulepargi mõju ettevõtluspotentsiaalile
- Elanikkonna hinnangud tuulepargi rajamise ja võimalike leevendus- ning kompensatsioonimeetmete kohta

Lisaks anti kontekstiloome huvides ülevaade tuuleenergeetika arendamise hetkeseisust riigis.

Taastuvenergia arendamine sai Eestis (kiire) hoo sisse, kui Vabariigi Valitsus võttis vastu otsuse, et alates 2030. aastast toodetakse 100% Eesti aastasest sisemisest elektritarbimise kogusest taastuvatest allikatest. Enne seda küll tuuleparke arendati, kuid küllaltki aeglasel tempos ja väikeses mahus. Näiteks koosnes Eesti esimene tuulepark Virtsus kolmest tuulikust (rajati 2002. aastal). 2025. a alguseks oli Eestis 38 tuuleparki koguvõimsusega u 700 MW. Planeeritult võiks võimsust lisanduda veel u 4900 MW jagu, kuid arvestada tuleb, et sellest on kehtestatud planeeringutega kaetud u 300 MW, 4600 MW on jätkuvalt planeerimisprotsessis, mille lõpptulemust ei ole võimalik ette ennustada. 2025. aasta sügiseks on riigi tasandil ühtlasi loobutud 100% taastuvenergia eesmärgist kui ebarealistlikust. See on asendatud sihiga saavutada 80% puhta energia tase elektri lõpptarbimisest aastaks 2035 (2023. a oli see 32%). Seega on hoolimata teatavast taastuvenergia eesmärkide lõdvenemisest oodata märkimisväärset taastuvenergia, sh tuuleenergia tootmise kasvu. Maakondade vaates lasub raskuskese Lääne-Virumaal (31% olemasolevast ja kavandatavast hinnangulisest võimsusest) ja Pärnumaal (22%). **Valga maakonna osakaal on pigem tagasihoidlik. Sinna on praeguse teadmise kohaselt kavandatud 3–6% planeeritud (403 MW) või planeeritud hinnangulisest võimsusest (187 MW).**

Tuulepargi majandusliku mõju vaates arvestati välja kolm lahendust minimaalsest maksimaalseni.

- Minimaalse lahenduse puhul oleks tasu suurus kokku u 70 000 eurot aastas, millest omavalitsusele laekuks u 35 000 ja majapidamiste (300) vahel jaotuks sama summa. Tasu suuruseks ühe majapidamise kohta kujuneks u 110 eurot aastas.
- Keskmise lahenduse puhul oleks tasu suurus kokku u 330 000 eurot aastas, millest omavalitsusele laekuks u 160 000 eurot ja majapidamiste (550) vahel jaotuks sama summa. Tasu suuruseks ühe majapidamise kohta kujuneks u 300 eurot aastas.

- Maksimaalse lahenduse puhul oleks tasu suurus u 485 000 eurot aastas, millest omavalitsusele laekuks u 242 000 eurot, majapidamiste (550) vahel jaotuks sama summa. Tasu suuruseks ühe majapidamise kohta kujuneks u 440 eurot aastas.

Niisiis tingib suur eluruumide arv mõjualas olukorra, kus aastane talumistasu majapidamise kohta on vähese majandusliku mõjuga.

Omavalitsuse vaates on pargi rajamisel suurim majanduslik mõttekus maksimaalse lahenduse korral, kuigi ka siis moodustaks talumistasu u 0,5% eelarvemahust.

Seega võib öelda, et majanduslikust aspektist lähtudes tuleks eelistada maksimaalset lahendust. Minimaalse puhul on tasude suurus marginaalne, samas kaasneksid ka sellega märkimisväärsed häiringud (teed, kaablitrassid, visuaalne häiring jne).

Energiatarbe vaates on rahaline mõju majapidamistele pigem tagasihoidlik.

- Rakendades arendaja poolt soodsamat elektritariifi 4,9 s/kWh, oleks majapidamiste (arvestuses 903 tarbimispunkti) aastane kogusääst u 204 tuhat eurot, mis teeb keskmiselt u 227 eurot majapidamise kohta aastas.
- Eritariifiga (2,9 s/kWh) Uniküla majapidamistele (8 tarbimispunkti) oleks keskmine kokkuvõtte u 250 eurot majapidamise kohta aastas.

Summeerides keskmise talumistasu (planeeritav lahendus) ja säästu elektrienergialt, kujuneks ühe majapidamise kohta saadava rahalise kasu summaks u 500 eurot aastas.

Teaduskirjandusele tuginedes saab väita, et tuulepargi arendusega võib kaasneda negatiivne mõju elukondliku kinnisvara hindadele – mida lähemal ollakse tuulepargile, seda suurem võib negatiivne mõju olla.

- Kinnisvaratehingute arv on tuulepargi mõjualas olevates asustusüksustes perioodil 2019–2024 olnud pigem väike. Eluhoonetega hoonestatud maa tehinguid oli kuue aasta jooksul kokku 106 (18 tehingut aastas) ning korteriomandi tehinguid 87 (ehk 15 aastas).
- Valga vallas tervikuna oli eluhoonetega hoonestatud maa tehingute (aastakeskmiselt 120 tehingut) väärtus perioodil 2019–2024 vahemikus 13 000–24 000 eurot.
- Rakendades teoreetilist väärtuse langust -4% valla keskmise tehingu maksumuse alusel 14 000 (korter) kuni 24 000 eurot (eluhoonetega hoonestatud elamumaa), kujuneks võimalikuks väärtuse languseks 560–960 eurot tehingu kohta.

Tuulepargi mõju otsestele töökohtadele on pigem tagasihoidlik.

- Üks tuulik loob käitamisperioodil hinnanguliselt 0,5 töökohta. 18-tuulikuga park võiks seega luua kuni 9 töökohta, mille palgatase on vähemalt 1,5 Eesti keskmist.

Vallas on kohapealset tööstust vähe, millest lõviosa on koondunud Valga linna (u 15 km planeeritavast tuulepargist).

- Kuigi Elektrituruseadus ei piira enam otseliini pikkust, seavad sellele piirangud majanduslik ja korralduslik otstarbekus. Seega ei ole tõenäoline, et otseliin selle tänases tähenduses Valga linnani rajataks.

- Kohapealsed tootmisalad Õrus ja Tsirguliinas on väikesed, seal tegutsevate ettevõtete energiatarvetest tõenäoliselt otseliini majandusliku mõttekuse tagamiseks ei piisa.
- **Küll aga võib rohelise energia ja Lõuna-Eesti suurima alajaama (Tsirguliina) olemasolu avada uusi võimalusi tuleviku vaates.** Lisaks töötlevale tööstusele on suure energiatarbega ka näiteks andmekeskused, mille järgi nõudlus maailmas üha kasvab. Millestki konkreetsest on praeguses staadiumis samas veel vara rääkida.
- **Tuleb toonitada, et ainuüksi elektrivõimsuse olemasolu ei taga ettevõtluskeskkonna arengut.** Tarvis läheb maad, juurdepääse, vett jm taristut.

Täiendatakse elanikkonna hoiakutega järgmises etapis.